

פ האגור נחדושו פ מהיה דעריין דף ל"א צ ספר המנהיג ס' ע"ע בשם רש"י קט"ס בשם רש"י ורש"י בריב"ש ד ריב"ש נהגוה אמת ש פסחוס ס"ט ואוצר החכמה

פאם נער אחד נולד בכ"ט לאדר ראשון משנה מעוברת ונער אחד נולד באדר שני באחד בו ושני י"ג (מג) אינה (יא) מעוברת אותו שנולד בכ"ט לאדר הראשון צריך להמתין (מד) עד כ"ט לאה בשנת י"ג להיות בן י"ג שנה ואותו שנולד באדר הראשון יהיה בן י"ג שנה כיון שהגני אחד באדר של שנת י"ג : הגה ומי שנולד באלר ועשה בר מלוה בשנת העיבור (מה) אינו נעשה בר מלוה ע אדר השני (תשובת מהר"י מינץ ס' ס"ו) : יא יעבריינ שעבר על גזירת הצבור (מו) או שעבר עבירה או (מו) לא נירוהו * נמנה למנין עשרה : יב * קמנודה * אין (יב) מצרפין אותו לכל דבר שצריך עשרו אבל מותר להתפלל בבתכ"ג שהוא שם אלא אם כן פירשו להחמיר עליו בכך : יג שצריך שיהי (מח) כל הנישרה במקום (יג) (מט) אחד ושליחו צבור עמהם והעומר בתוך הפתח מן האגף ולחו

ס' כ"ו זמן שזמר מגד השרה . ועשה זמן כזה דעי יידי וזמר יונו על פי דינה דמלכותא ודינה דמלכותא דינה

אח"ח 1234567 **שערי תשובה**

באר היטב

ח"ט להמתין מ"א : (יא) מעוברת . כחז המ"א ל"ד אלא ה"ט או שנה י"ג מעוברת אוהו שנולד באלר ראשון נעשה בר מלוה באלר השו כמ"ט בהג"ה ע"ט . ולא עיין במקור דין . להגהת רמ"א היא מחשבו מהר"י מינץ ס' ס' דכחז בפשיטות ופסק דאף אם הגולד בשם מעוברת באלר ראשון ונעשה בר מלוה בשנה פשוטה הוא נעשה בר מלוה אחר מי שגולד באלר שני וכן מי שגולד באלר בשנה פשוטה ונעשה בר מלוה בשנת העיבור אינו נעשה בר מלוה עד אדר שני מ"ז כחז בזה"ל וכל פשוט במי שגולד בשנת העיבור באלר ראשון וחתו נולד באלר שני ובשנת י"ג היה ג"כ עיבור אז ודאי היינו סומרינו הגולד בראשון יהיה בר מלוה באלר ראשון והשני באלר שני ה"ט בדידה והאי בדידה תשובה שבוה יעקב ח"א ס' ע' . וכן תמה

התללו עשרה כ"א ביחיד (ולאו דוקא כ"א נפשי עמנו אלא שנה לעטרפו רק מקצת התללו לבד ומקצת לבד) פרה מינייהו קדיש וקדושה ואע"ג שנתחברו עשרה יחד אינם יכולים לחזור ולהתפלל ואם התפללו כיו ברבם לעולם רק ביחיד דאיכא מי שלא התפלל יתפלל הוא וחס עומין חזן אחריו כו' המג"א הביאו בקלרה בס' ס"ט וע"ט מ"ט דאי ליכא עשרה שלא התפללו לא יתפלל ש"ך בלחש כו' ועיין בעפרת וקיים שם בשם הגאון מו"ה יוסע ז"ל : (יא) מעוברת . עכ"ט וכמ"ט הש"י כ"כ במעיל דוקא ס' כ"א ובקרבן העדה ר"פ קמא דמגילה שם הוכיח דאם מולד בשנה פשוטה אינו נעשה בר מלוה עד אדר שני וכואו בדברי הרמ"א ופ"ה"ה כאן שהולק על מהר"ם הלוי . ועיין בשו"ת בית אפרים חלק אה"ע סימן ל"ט . ועי' בלבוב ובא"ר ס' תפי"ה וביד אפרים ס' הקט"ה וכתב בתשובת ב"ח ס' קמ"ה שאל מולד ברי"ח וסיפה חסרה ועשויי השהה שלימה לוס לן בס . וכחז בא"ר דאם בשנה שגולד הוס

ששם אצל כל בעלי האורחה וכן סמכים להלכה נמנעה הגאון מו"ה דוד אופנהיים ז"ל דלא כמ"א . וכ"כ הא"י וכ"ט הפ"ה ע"ט . עוד כתב המ"א מי שנולד ביום א' דר"ח כסליו ונעשה בר מלוה השון חסר ור"ח כסליו אינו אלא יום א' לא נעשה בר מלוה עד ר"ח דהא עדיי לא מלחה לו שנה עד שיעברו כ"ט יום מחשון דבעיקר י"ג שנים שלימות ע"ט . גם זה גרס שלא עיין שם בתשובה כי שם ביאר די זה להדיא ע"ט . ועי' ס' תקס"ח ס"ו לעיני יא"ל . ועי' פ"ו ביד ס"ט ס"ה : (יב) מצטרפין . דוקא אם נהגה ממחמת עבירה אצל או נהגה ממחמת מחון מותר לנרף לכל דבר שבקדושה כמ"ט בסו' של"ד ס"ק ג' וס"ק י' ע"ט . ופ"ה"ה פסק דאפי' על עסקי מחון לא הי מצטרפין אוהו לכל דבר שבקדושה ע"ט : (יג) אחד . היו ס' בבות וא' הוך הסוכה כחז מצטרפין מהריק"ט . ופ"ה"ה תולק עליו . כשני

ביאור הלכה

משנה ברורה

אחד . לאו דוקא יום אלא כיון שזכום תחלת היום משנה י"ד ואפילו שעה אחת ואפילו רגע אחת סגי ואפילו מולד בסוף יום ר"ה כיון שעדיי הוא ודאי יום נעשה בן י"ג שנה בתחלת י"ל ר"ה של שנת י"ד [אחרונים] ואם היס בין השמשות בעת הלילה (לס) דיימין ליה לספק ואזלי להומרא בכל דבר שכוף מדאורייתא : (מג) אינה מעוברת . אצל או בשנת י"ג היה ג"כ עיבור אז בודאי היינו סומרינו הגולד בראשון יהי בר מלוה באלר ראשון והשני באלר שני (הסכמת אחרונים דלא כמ"א) (מד) עד כ"ט לאדר . דמהו דתימא שיחשב האדר הראשון שגולד ב במקום שגם וכיון שיעיב כ"ט בשבט בשנת י"ג יהיה נעשה בר מלוה קמ"ל דלא אמריין כן : (מה) אינו נעשה . אע"ג דכבר כחז המחבו סעיף ס' דהודש העיבור בכלל מ"מ ה"א דוקא במולד בחודש אחר פגו אדר ר"ח ושנת י"ג מעוברת אין נעשה בר מלוה עד ר"ח יסין אצל מולד בר"ח אדר ה"א דנעשה בר מלוה בר"ח אדר ראשון קמ"ל דאלר ראשו לא יקרא אדר (מ) אלא חודש העיבור מיקרי שהרי אין קורין את המגילה באלר ראשון ואף בעיקר י"ג שנים שלימים . מי שגולד ביום ראשון בר"ח כסליו והיו אז ב' ימים ר"ח ובשנת י"ג היה השון חסר וכסליו אינו אלא יום אחד ר"ח אעפ"כ (מא) אינו נעשה בר מלוה עד ר"ח כסליו . ומ שגולד בר"ח כסליו ולא היה רק יום אחד ר"ח ובשנת י"ג היו שני ימים ר"ח (מב) נעשה בר מלוה ביום א' דר"ח : (מו) או שזכר עבירה . כחז הפ"ה דוקא עבירה שעבר לחיובו אצל להכעיס אפילו בדבר אחד או שהוא מומר לע"ג או לחלל שנה צפרהסיא דיו כעכו"ם ואינו מצטרף (מז) לא ידוהו . אפילו (מנ) עבירה שהייב עליה מיתה והסעם דכתיב בעבן הסא ישראל אע"ט שחטא ישראל הוא ובקדושהיה קאי . וכת הגאון קרואים (מד) אינם מצטרפין לעשרה שאינם מודים בחורה שבע"ט . וכל מי שהוא (מה) כופר בחורה שבע"ט אין מצטרף לכל דבר שבקדושה (מח) כל העשרה . ואפילו אם איך רואין אלו את אלו כיון שהם בבית אחד [אחרונים] אצל אם מקלמם בחדר זה ומקלמם בחדר אחר אינו מצטרפין אע"ט שהפתח פתוח בנייהם (מו) משום דאין שם פרנה והפתח נופא כמחילה תשובה זה"ל שני במים (מז) ואפילו כשאין דלת כימיה כל שהם בשני רשות ואין רואין זה את זה אין מצטרפין י"ט (מח) מחמירין אפילו ברואין : (מט) אחד . היו ס' בבות ואחד בסוכה (מס) י"ט דמצטרף (נ) ויש תולקין . כשיס פ' במקום אחד ואחד אחר הוילון שפורסין לניעות מצטרפין דוקא אם פירשו לניעות בעלמא אצל מי איכא חסילו

דבדרי המ"א דבדרי מהרי"ל אינם רק למ"ד דקטן המוסרי בעריסה מצטרף אצל לפי מה דק"ל דקטן המוסל בעריסה אינו מצטרף חרש ושומע לא עדישי מקטן המוסל בעריסה וא"כ פשוט דה"ט לתפלה אינם יכולים לנרסם אפילו בשנת הדיק . ודע עוד דה"ט אם היה פיקח בחולדה אלא שאח"כ נעשה חרש שאינו שומע ואינו מדבר ג"כ בכלל שומע יחשב [פמ"ג ביו"ד סימן א' בש"ד סק"ב] . ומי שהוא עתיים חלים ועתיים שומע בעת שהוא חלים כדי הוא כפקה לכל דבריו [ת"ת צסימן ל"ט סעיף ט'] : * סבורה וכו' . ואם היה שלא בשביל עבירה רק בשביל מחון מותר להצטרף עמו לכל דבר שבקדושה [ב"י בשם הרשב"א וכן משמע בע"ה וא"י דלא כפ"ה וכן משמע בפ"ג] ואם היה מהות שזכר על גזירת הכזב גם כד"י מודה עי"ט : * אין מצטרפין וכו' . עיין בט"ז ביו"ד סימן של"ד סק"ב דדוקא אם פירשו אז שלא יצטרף אצל מלשון הסוסקים לא משמע ק"ט נב"י ובחיבור הגר"א אח"כ מלחמי בספר שנט יודא ביו"ד ס' של"ד שגם הוא תופ עליו כזה . כחז בר"ח יסין ושנת י"ג מעוברת אין נעשה בר מלוה עד ר"ח יסין אצל מולד בר"ח אדר ה"א דנעשה בר מלוה בר"ח אדר ראשון קמ"ל דאלר ראשו לא יקרא אדר (מ) אלא חודש העיבור מיקרי שהרי אין קורין את המגילה באלר ראשון ואף בעיקר י"ג שנים שלימים . מי שגולד ביום ראשון בר"ח כסליו והיו אז ב' ימים ר"ח ובשנת י"ג היה השון חסר וכסליו אינו אלא יום אחד ר"ח אעפ"כ (מא) אינו נעשה בר מלוה עד ר"ח כסליו . ומ שגולד בר"ח כסליו ולא היה רק יום אחד ר"ח ובשנת י"ג היו שני ימים ר"ח (מב) נעשה בר מלוה ביום א' דר"ח : (מו) או שזכר עבירה . כחז הפ"ה דוקא עבירה שעבר לחיובו אצל להכעיס אפילו בדבר אחד או שהוא מומר לע"ג או לחלל שנה צפרהסיא דיו כעכו"ם ואינו מצטרף (מז) לא ידוהו . אפילו (מנ) עבירה שהייב עליה מיתה והסעם דכתיב בעבן הסא ישראל אע"ט שחטא ישראל הוא ובקדושהיה קאי . וכת הגאון קרואים (מד) אינם מצטרפין לעשרה שאינם מודים בחורה שבע"ט . וכל מי שהוא (מה) כופר בחורה שבע"ט אין מצטרף לכל דבר שבקדושה (מח) כל העשרה . ואפילו אם איך רואין אלו את אלו כיון שהם בבית אחד [אחרונים] אצל אם מקלמם בחדר זה ומקלמם בחדר אחר אינו מצטרפין אע"ט שהפתח פתוח בנייהם (מו) משום דאין שם פרנה והפתח נופא כמחילה תשובה זה"ל שני במים (מז) ואפילו כשאין דלת כימיה כל שהם בשני רשות ואין רואין זה את זה אין מצטרפין י"ט (מח) מחמירין אפילו ברואין : (מט) אחד . היו ס' בבות ואחד בסוכה (מס) י"ט דמצטרף (נ) ויש תולקין . כשיס פ' במקום אחד ואחד אחר הוילון שפורסין לניעות מצטרפין דוקא אם פירשו לניעות בעלמא אצל מי איכא חסילו

שער הציון

(ל) פשוט : (מ) לבוש : (מא) כה"ג מ"א דה"ח : (מב) ב"ח חד רע"ה דה"ח : (מג) דנמנעה דעק היה חילול שנה שחייב סקילה מדינת"י ביהאשע : (מד) פו כב 6 גיטרים משאר הדור : (מה) משאר הדור : (מו) מלקט פס"י : (מז) פמ"ג : (מח) פ' בשע"ט : (מט) מהריק"ט והסמ"ג מצד ג"כ כסו"ט : (נ) פ"ה"ה :

הלכות תענית סימן תקסח

י ממלא דר' יוס
 חסנית
 כ ראבי"ה ל המר
 כס ראבי"ה
 פ תשובת מהרי"ו
 לדעתו ג אבוד
 מדקאמר שמואל י
 שמה בו אב
 שבוט' כ'ס מהרי"ו
 כשאר ל"א

המתענה ת"ח בשבת . (לח) (וע"ל סי' רפ"ח ס"ד) : ו' (למ) 'אין ת"צ בכבל ליאמר במלאכה ולהפסיק מבע"י אלא ת"ב בלבד (מ) יהילכך יחיד שקבל עליו תענית לא חיישינן שמא ת"צ קבל עליו ומותר בכולן 'ומ"מ לכתחלה טוב לומר בשעה קבלת תענית הריני בתענית יחיד לפניך סתר : ו' כשאירע יום (מא) שמת אביו או אמו באדר והשנה מעוברת יתענה (קו) באדר ב' . שנה ויש אומרים דיתענה בראשון (מהרי"ל ומהרי"ו מיון) אם לא שמת בשנת העיבור צ"ל שני דל"ז נוסגים להתענות בשני (ת"ח סי' רל"ה) וכן המנהג להתענות בראשון (מב) מיהו יש מחמירין להתענות (יו) בשניהם (פסקי מהרי"ו בשם מהרי"ו מולין) : ח' יא"צ להתענות אלא (מג) ביום מיתת אביו (מד) ולא ביום (יח) קבורה : ט' אם אירע יום מיתת אביו בשבת או בר"ח ידחה למחר . הנה

שערי תשובה

(טו) באלר . פה"ק ועיין בפמ"א ח"ב סי' פ"ג שמתה על ה"ק ודעתו כי שהטעם שמתענים מסוף דריע מזלו כחוצה שעה וידוע דפ"מ רוב המון ביום שלשים כמ"ש הל"ט והרמב"ם בהלכות קפ"ח כו' נמלא יום שלשי הוא מקלת ר"ח שבו הוא המולד וכיון שנתרע מזלו ביום המולד או סמוך או אח"כ א"כ אף בשנה הבאה שר"ח כסלו יום א' דהיינו יום שלשים פי' הכוב ביום שלשים הוא מולד הלכנה יהיה לו יא"צ ביום המולד להדליק ו' ולומר קדיש על אביו . וכן להיפוך אם ביום המיתה היה ר"ח כסלו ביום ו' ובשנה אחרת היה כסלו שני ימים יהיה לו יא"צ ביום המולד כמו בשני הראשונה דפסק ה"ק חמוס דאין משנה מיום שלשים יום כ"ט דא"כ ו' מי שהיא"צ שלו בחודש הזה יתעור לאחוריו כו' פ"ג ועיין במאמר מרדכי ס' שמשפסק בדברי ה"ק ומג"א ודעתו כיון שיום זה הוא כלאין ב"ח ר' לעולם יקבע בר"ח ועכשיו נהגין בדברי המג"א כוס ועיין בתשובת גבע שאל סי' פ"ג במת אביו בשנת העיבור כפר"ח אדר שני שהוא כ"ט לאד ראשון יתענה בשנה פשוטה ככ"ט באלר ולא ככ"ט שבת והביו שם מדנו הכ"ח ס"ס ת"כ שחמה בזה על מ"ש בספר חסידים סי' תשי"ב מש"ס דר' דף ק"ו דקאמר ה"ך אחר הכוב שנים פ"ג ועוד כמה תשובות בענינים א' ויתבאר בהלך יו"ד א"ה ופי' לקמן סי' תרפ"ה כלבו ובא"ר שם מ'

1234567

באר היטב

(טו) באלר . מי שמת אביו ביום ראשון דר"ח כסלו ולשנה הבאה השון חסר ור"ח כסלו אינו אלא יום א' ז"ע מתי יתענה אם ככ"ט לחשוך שהוא יום א' לפני ר"ח כסלו דהא לעולם יום שני עיקר שמונים למועדות משני או נימא דעכ"פ הוי שם ר"ח עליו ונ"ל דאם שנה ראשונה היא חסרה יקבע בכ"ט לחשוך דיום למ"ד הוא נמנה לחדש העבר אבל כששנה ראשונה היא ג"כ מלאה א"כ לריך לקבוע היום בר"ח ולכן אף בשנים הבאים אחריהם אף שהם חסירים יקבע בר"ח דה"ל כמו נדר דאוליגין אחר לשון בני אדם . וע' ס"ז ס"ק ד' . ועס'י נ"ה ס"י . ואם מת ביום א' דר"ח אדר שני יתענה לשנה הבאה ביום ראשון דר"ח אדר ראשון ולא ככ"ט בו דלעולם אדר ראשון עומד תחת אדר שני . מ"א : (יו) בשניהם . עיין ביו"ד סי' ת"ב כש"ך ובט"ו . ובכנה"ג בשם הר"ש הלוי סי"ו כתב דיש להתענות בראשון . ובס"ח סי' תשי"ב כתב אם מת אביו באלר ראשון והיה מתענה בשנה פשוטה כשכ"ט ובאלר פ"ג . וכתב המ"א ולכ"ע האכלים א"צ ליתן לו קדיש אלא פעם א' וכיוצא בזה כתב המע"מ כשם רש"ל מי שאינו יודע יום שמת בו אביו יברור לו יום אחד אך אל יסיג גבול לומר קדיש : (יח) קבורה . וכן האבלות לפנין יב"ח מן יום המיתה או מי שלא שמת שמת לו מת עד זמן הרבה מן המיתה א"צ להתאבל אלא עד תשלום השנה מיום המיתה עיין ס"ז

משנה ברורה

יודע יום שמת בו אביו ואמו יברור לו יום אחד אך אל יסיג גבו אחרים לומר קדיש . אם מת אביו ביום ראשון דר"ח אדר שני יתענה לשנה הבאה שהיתה שנה פשוטה ביום א' דר"ח אדר ולא ככ"ט נ' דלעולם אדר של שנה פשוטה עומד תחת אדר שני של שנה מעוברת ומי שמת אביו ביום ראשון דר"ח כסלו ולשנה הבאה היה חשוך חסר ור"ח כסלו אינו אלא יום אחד ז"ע מתי יתענה אם ככ"ט לחשוך שהוא יום א' לפני ר"ח כסלו דהא לעולם יום שני עיקר שמונים למועדות משני וא"כ היה יום פסירת אביו יום אחרון מחודש חשוך וגם פתו יקבע ביום אחרון לחודש זה או נימא דעכ"פ הוי שם ר"ח עליו ולכ' יקבע יום היא"צ עתה ג"כ בר"ח (ולא להתענות בו דהא אין מתעני בר"ח כדלקמיה אלא להדליק בו נר ולומר קדיש) ומסיק המ"א דל"ז שנה ראשונה למיתת אביו השנה היא חסרה וכמש"כ וא"כ עדיין לו הוקבע הענין עליו בנדר יקבע היא"צ ככ"ט לחודש חשוך וכמש"י הטעם אבל כששנה הראשונה היא ג"כ מלאה א"כ לריך ליקבע היו בר"ח ולכן אף בשנים הבאים אחריהם אף שהם חסרים יקבע בר"ח (לט) ויש מאחרונים שסוברין דלעולם יקבע בר"ח (מ) והעולם נוהגו כהמ"א : (מג) ביום מיתת אביו . דהיינו דאם מת בג' ימים לאינו חודש לריך להתענות בשנה הבאה ג"כ בג' ימים לחודש זה ואף דאינו אותו יום של ימות השבוע : (מד) ולא ביום קבורה . ואפילו (מא) בשני ראשונה שהאבילות של יב"ח מתחלת מיום הקבורה אפ"ה יא"צ הוי ביום המיתה ולא מיבעי אס יום הקבורה היה למחרת יום המיתה דא נשלם

שער הציון

(לח) ואם אינו יודע אם מת אביו באלר ראשון או בשני יתענה בשני חזק שברי מוקמינן בלדס על חוקתו ואמרינן חי סיה ועוד שהרי י"א שלעולם מתעני בשני [ח"א] : (לט) ת"מ"א והוצא כשע"ת ופס' נגדי יפ' ג"כ דעתו וועה כן : (מ) ש"ת וכן ספרים גישועת יעקב : (מא) אחרונים : פ"ג

סימן ח

ע"ש"ק בא תשד"מ לפ"ק.

כבוד ידידי היקר הה"ג המופלג בתו"ר ר' יעקב זיינגר לדי"ט.

אחדשה"ט וש"ת באה"ר.

קבלתי מכתבו עם השאלה אודות שטרות של כסף החדשים שנדפס עליהם מפרקי הרמזים הלי מלוה וזהו אם מותר להכנס לצי"ב.

כבר נשאלתי ע"ז — ואין לדעתי שום חשב מכהמה עעמיס. א — דאס הכסף נתון בחוק כים כסף כרגיל והכים מוגח בחוק כים הבגד, דנקרא כלי חוק כלי אפילו הלי אינו כלי, והה אפילו בחפילין מותר כמצואר או"ח סי' מ"ג ועיין מ"ב שם ס"ק כ"ד שם מהלכות השקל.

ב — ויחכן דגם אס מוגח אפילו רק בכים המלבוש ללא כלי שני דמוותר כמו הפילין צדה וכו"מ כיון דהוא דבר הרגיל וא"א להזכר בשום אופן לא חייבו כלי חוק כלי. ג — כיון דהוא רק דרך דפוס וכבר ידוע מחלוקת הפוסקים צענין דפוס אס יש לו קדושה כלל עיין מג"א סי' ל"ב ס"ק מ"ז וצ"ע וי"ד סי' רע"א וצ"ע"ק סי' רפ"א יצא"ר ¹²³⁴⁵⁶⁷ ת"ח פוסקים. הרצה פוסקים.

ד — ועוד דבבר כחצתו צעניו צשו"ת שצט הלוי חו"ד סי' קמ"ג אזה צי דצו"מ לכ"ע און זה רק מעשה מכונה צעלמח לא מעשה ידיו אדם.

ה — ועוד למש"כ בחשונת חו"מ סי' קפ"ד וצפ"ת י"ד סי' רפ"ב ס"ק י"ב להקל בדפוס בכלל, גליל הטובה צצעת הדחק, ע"ה.

ו — והכא עוד נעשה לשם ענין חילוני מיצחק דנדלוי און סרך קדושה צזה, וגם אנו מסופק אס נזכרות האזוהיות לקריאה בכלל, — סו"ד אינו רואה מקום חשב צפרע אס הכסף נתון בחוק כים הבגד כו"ל. ^{אוצר החכמה}

ז — ודברי חשונת הרדב"ז ח"ג סי' תקי"ג שכי להקל בכתובים שאינם כתב אשורי אלא פרוצונאלל וכדומה ודאי הלכה כס ועיין צדע"ת או"ח סי' מ"ג — ואין להאריך בפשוט.

והריני בידידות דוש"ת — מצפה לרחמי ה'

סימן ט

אור ליום ה' בא תדש"ם לפ"ק.

כבוד ידידי המכובד מאד הה"ג המופלג חריף ובקי בנש"ק רבי פנחס וייס שליט"א.

אחדשה"ט וש"ת.

זה עתה קבלתי שורותיו אשר שאל בחכמה דנכד שלו נולד צאי דר"ח אדר בשנה פשוטה לפני י"ג שנה ושאל היות צבית אצלו ז"ל לא נהגו להניח חפילין לפני הבד מלוה אס מ"מ ראוי להחמיר שיחחיל להניח צוים אי דר"ח אדר אי השנה, ובחשונת הדבר אומר בקלור, הוב הגאון בית שלמה בחשונותיו לאה"ע סי' י"ז נשאל כעין זה היות שכל האחרונים מסכימים שאינו נעשה צ"מ רק באדר שני כמצואר צאו"ח

סי' ג"ה, אלא דהפר"ח צאו"ח שם מניתי מחשונת הר"ש הלוי דנעשה צ"מ באדר ראשון והפ"ח חונק עליו אס יש מקום לחשוב לחומרא לשיעת הר"ש הלוי.

והגאון בית שלמה השיב דלענין צר מלוה פשיטא כיון דהלכה יוצאה לכל ישראל כשו"ע און מקום לחשוב ח"כ אינו חייב בחפילין, אלא שכי צכיון שהעיד המג"א שהמנהג להתחיל זמן מה לפני הצ"מ ח"כ מה איכפת לן אס נלא ידדי חוצת דעת יחיד הר"ש הלוי שיניח חפילין מאדר ראשון, אמנם כי שלא יחחיל צוים הלידה מומש כדו שלא יעשו לחשוב שהלכה כהר"ש הלוי וע"ש.

ואם אמנם צבית אצותיו לא נהגו כהמג"א, מכ"מ יש עכ"פ מקום לחומרא זו ע"ד שכי הצות שלמה איצרא חומרא הוא כי אין אחרי ההלכה כלום. ע"ע ח"י סי' קד"ב

ב

בענין המצואר צאו"ח סי' תקפ"א צרמ"א דאס שלח צבור יש לו שוגח ואינו מכיון להוציאו גם האובד אינו יוצא, דבר זה יש להסביר משני פנים או דתקנת הקהל הוא בחפילה דכיון דש"ל הוא שלוחס ונתקבל מהקהל ע"מ לעשות חפקיד זה של להוציא רבים לידי חוצתס, ח"כ כשהוא מכיון שלא להוציא חלק מהס הרי ע"מ זה לא נתקבל מהס ואינו ש"ל שלהס, — או דהיא דין מיוחד צעניו חפלה שזה פנס גדול שש"ל אס אינו מכיון להוציא מחמת שגחה ותפלתו אינה חפלה, ועיין לשון הלו"ש צסי' תקפ"א שכי ז"ל גם ארוביו אינן יוצאין בחפלתו צכיון שהחפלה נדחית לזה נדחית ככולן. ועיין ג"כ צשו"ע או"ח סי' י"ג סו"ס י"ט לענין שלח צבור שהוא שיגח לאחד אס יכול למחות, ובמ"צ שם פמ"ג שם שמיצא מס' תקפ"א.

ואמנם יראה דדבר זה לא שייך אלא צש"ל שגשלח מהצבור אצל לא כן ציחוד הרובה להוציא כמה אנשים בנדבת לב או לצקשתם — ויש לו שוגח או שאינו רוצה להוציא, וצפרע כשאין הגדון חפלה דלוי רק בחפלה שייך זה כנראה קנה בחשיבת מהר"ק שורש ל' — ד"ה, אצל צמקרא מגילה וכו"מ אולי לא שייך, ועיין ג"כ לשון חשונת מהר"ם פאדוואה סי' ס"ד ותראה.

ובכל אופן צעידתא שגח לפני צמו כבבר ילא לידי קריאה ויהיה קורא לנשים ויהיה שם אשה אחת שוגח שלא רוצה להוציאה פשיטא לי דהשאר ילאו, ועוד כיון דלצה"ג והרצה פוסקים צלא"ה עיקר המלוה לנשים צצמניטה, ועוד הרי אין גדר שלח צבור כיון דנקראת צזמנו אפילו ציחיד. והריני ידידו דוש"ת מצפה לרחמי ה'

סימן י

יום ה' פרשת ראה תשמ"ג לפ"ק.

כבוד אהובי וידידי הרב הגאון הצ' זוכה ומוכה הרבים כש"ת ר' אברהם צבי הלוי בעק שליט"א א"בד ור"מ דקהל עדת יראים — מאנטעוידעא יצ"ל.

אחדשה"ט וש"ת באה"ר.

זה אחי ימים שחזרתו מחו"ל — ומלאחי מכתבו והשיב צקלור להלכה למטן המלוה — ושאלת כצי צענין צבור

הגיטין הראשוני' למאן דלא ידע תוספ' הנהר, ושלא לכתבו כל עיקר הנהר החדש הויד) נראה כמזויף מתוכו וגרע משלא הזכיר (ה) שום נהר.

ג עוד נסתפק' אותן דמתענין יום שמת בו אביו, אם יש להתענות באדר הראשון או השני. ומסתבר היה לי באדר השני, דיש לדמותו קצת להא דירושלמי¹² דאית ליה דחזרת בתולי' תוך ג' שני' [לקטנה] ו), ואיחור שערות דנערה תלוי' בעיבור החודש, דיליף מקרא¹³ „אקרא לא־להים עליון [לא־ל] גומר עליי", פי' גומר ומסכים ז) לב"ד של מטה בעיבורם, ואם עיברו השנה בתוליה חזורי' וגם הסימנין מאחרים, וכן לענין י"ג שנה לענין תפלה וזימון. גם שלא להקדים פורענות¹⁴. אך שמעתי משם מר דיש להתענות באדר ראשון. והודיעני אדון טעמא. ושלום כנפש מאהביך נאום זלמן כהן.

תשובה

אלף שלומים למר ולתורתו אהו' אשלא רברבא מהר"ז כ"ץ.

א לענין מניקת דונות דכתב מר נראה [ד] לר"ת¹ א) אין חילוק כיון דמדמה ליה לטעמא דגרושה כמו שכתב מר, ומשום הכי כתבו רמב"ם² וסמ"ג³ טעמא דדיחסא [דאע"ג דצמקו דדיה] ב) לאסור בכל ענין (וכו') ג). וכן לאידך ראייה דר"ת⁴ דאלמנה נמי אי אמרה איני בזונית ואיני עושה לא משעבד' ליה הוי נמי בזנות כמו גרושה. ומה שחלק מר דאבא או ב"ד יכוף גרושה במכירה וזאת מי יכוף אותה, מטיבותא דמר לא כי דודאי ב"ד או הקהל דמוטל עליהו לפרנס התנוק היו כופין כמו האב, דמ"ש, הא גרושה לא משעבד' ליה, אלא מפני הסכנה הוי טעמא⁵, ה"ה כה"ג. ובהדיא כתב הרא"ש⁶ בתר דמייתי ראייה דר"ת וז"ל „אלא חכמים עשו תקנה זו שלא יבא הולד לידי סכנה ורוב נשים חסות על ילדיהן ומניקותן אע"פ

ד) דלוי כות' הוי, פ. ה) טס נהר, פ. א. 304. ו) ע"פ פ. ז) נדפוס: משכיל, ותקנתיו ע"פ פ. א) כל הכ"י. ב) ע"פ צ.ת.; לע"ג... (רווח), א. 74. ג) חקר נכל הכ"י.

הכי הביאו טעם זה משום שהוא שוה באלמנה וגרושה, דבשניהם שייך טעמא דיחסא, אבל טעם דמניקה לא שייך בגרושה הואיל ואינה משועבדת להניק, ומשו' הכי כתב רבי' שמשון דגרושה מנקת מותרת לינשא ורבינו תם חולק עליו וכתב וז"ל דהא למאי דהוה בעי למימר דטעמא משום סנדל או משום דיחסא לא היה חילוק בין אלמנה לגרושה והוא הדין להאי טעמא דאין חוזר בו אלא מהטעם בלבד, עכ"ל תוס' פ' החולץ בדיבור המתחיל סתם מעוברת למניקה קיימא. ומעתה יש לומר שגם הרמב"ם והר"ם (הסמ"ג) סבירא להו כרבינו תם ומשום הכי הביאו טעם זה דמיניה מוכח שגם גרושה אסורה לינשא כמו שכתבו התוס' בשם ר"ת, ובתשובת מהר"י מולין ז"ל כתוב בסתימות ובקיצור ואני ביארתיו יותר". ועיין ביאורי מהרש"ל שם מה שהקשה ופירש. ועי"ע לעיל סי' עו סעיף ג בקטע המתחיל ומתשובת. 4 יבמות פ"ד סי' כו.

12 כתובות פ"א סוף הלכה ב, גדרים פ"ו סוף ה"ח, סנהדרין פ"א סוף ה"ב. עיין הגהות מרדכי יבמות סי' קסו, ומתוך הלשון שם נר' שמקור דברי מהר"ז מכאן עד תפלה וזימון הוא משם. (אגב אותה תשובה מובאת בשו"ת מהר"י ברונא סי' קצג וקצו ובשו"ת מהר"י מינץ סי' ט). 13 תהלים נו, ג. 14 זה עוד טעם לאחר תענית היאר צייט עד אדר ב. תשובה: 1 חוס' כתובות ס, ב ד"ה והלכתא, תוס' יבמות מב, א ד"ה סתם. 2 גרושין פ' יא ה' כה. ולענין ישוב דברי הגמרא עיין כסף משנה שם ושו"ת מהרי"ק שורש קלט (דפוסים אחרים קלח). 3 עשה ג (דף קלה, א דפוס וניציא). וכתב מה"ר אייזק שטיין שם על דברי רבינו „והשיב לו משום

[1234567]

ג ויום שמת בו אבא, מנהגא דילי להתענות באדר הראשון. וראיה מפטירת משה רבינו ע"ה דאותו יום נה[ו]גט) עלמא ²¹ באדר הראשון, ופטירתו סמוך לניסן היה, כדמוכח מל' ימי אבל משה ספ"ק דקידושין ²². גם קריאת מגילה היתה בראשון אי לאו משום מסמך גאולה לגאולה עדיף, פרק קמא דמגילה ²³. ולא דמי לשאר שני דאורייתא דכולהו הוו שני המחזור כמו שקבעו חכמים, וכן שנת הבכור כדאיתא בערכין ²⁴, וכן כתב הרמב"ם ²⁵ דהני כוליהו תליא בשנים, אבל הך מילתא לזכרון צער בעלמא, ולהכי לא שייך אקדומי פורענות מידי דהוה אתענית אסתר ותענית בכורות ערב פסח ²⁶. ולענין נדרים נמי קי"ל כר' יהודה דאדר הראשון אדר סתם ²⁷, וכן לענין שטרות.

ושלום למר ולחורתו, כנ' הקטן [יעקב] י' הלוי.

סימן קו (קיג)

א שכל המדע, אבן הזוהר, כעצם השמים לטוהר, ה[אשל] א) ה[גדול] א), מ"ר ר"ג מהרי" סגן לויים.

[אנא] א) מ"ו האיר עיני ממחשכים והורני, כאשר כבודך יודע שנפסלה המטבע ונשאלתי פעמים רבות על אודות פירעון הלבנים איש לחבירו, ופלוגתא דרב ושמאל פרק הגזול ¹ המלוה לחבירו על המטבע ונפסלה וכו', וכתב המרדכי ² וסמ"ג ³, "ורש"י בתשובה בסוף ימיו כגון שהלוה לו מעותיו על מנת שישלם לו מעות" ופסקו דאם הוזלו פירות או ב) אם הוסיפו על החדש ⁴ מנכה לו שיעור תוספת מפני איסור ריבית. גם כתבו המיימוני ⁵ וסמ"ג ⁶ אפילו אם הוסיפו עליו כל שהוא. ומה דנקט חומש לאפוקי יותר מחומש [אפי'] ג) לא הוזלו [הפירות] ד). וכן פירש המרדכי ⁷.

ועתה אדוני אי אפשר שלא הוסיפו פורתא החדשים על הישנים מקצת כגון ברג"ש ומורדכי"ש ה), ואף במשקלם. ומסתמא לא דקדק המלוה בשעת הלואה איזה מעות הלוה וגם הוזלו הפירות במקצת מקומות אצל החדשים. והדבר ק"ק בעיני מי שהלוה לחבירו כ' לבנים

- ט) ע"פ כל הנוקרות. י) ע"פ ג.מ.
- א) ע"פ פ. ב) נחמת התוספת, כנ"ל ע"פ רמב"ם סמ"ג ומרדכי. ג) ע"פ פ.
- ד) כנ"ל ע"פ רמב"ם סמ"ג ומרדכי. ה) ומורדכי, פ.

- 21 לעיל בסי' לא כתוב בה"ג, ועיין מה שתקנתי שם
- 22 לח, א.
- 23 ו, ב.
- 24 לא, ב.
- 25 בכורות פ"א הלכה יב.
- 26 עיין לקמן סי' קי.
- 27 נדרים סג, א, טור או"ח סי' תכה. עיין לעיל סי' לא.
- סימן קו: (בדפוס קראקא קו וצ"ל קו, וכן במפתח ובדפוס קרימונה): פ. עמוד תפג לענין מטבע ועמוד רנב לענין חרש; ב.מ. דף 17, א סי' לו לשני
- הענינים הנ"ל; א. 563 דף 106, ב סי' י לענין חרש. ב"י בשם מהרי"ל יו"ד סי' קסה לענין מטבע, ואו"ח סי' נה לענין חרש.
- 1 ב"ק צו, א—ב.
- 2 ב"ק סי' קי.
- 3 ריש ל"ת קצב (בעין משפט ב"ק צו, ב צוין בטעות קסג).
- 4 מטבע חדש.
- 5 רמב"ם ה' מלוה ולוה פ"ד ה' יא.
- 6 שם והוא מלשון הרמב"ם.
- 7 הנ"ל.

שו"ת מהר"י מינץ סי' ט'

אשר שאלת עמיתי ידידי ידיד ה' האלוף הר"ר מנחם רפ"א כ"ץ יצ"ו על אודות בנך היניק וחכים היקר החרש משלם קיזי רפ"א כ"ץ יצ"ו אשר נולד בשנה פשוט' באדר ויהיה בר מצוה בשנה מעוברת מה יהיה משפט הנער ומעשהו להיות גדול מן התורה מאיזה חדש מניין ליה או מאדר הראשון או מאדר השני. אתה אהובי האלוף הזכרתי ותדע גם כ"ת הרי הוא כמו ארבעים שנה שאלני אביך זקניך האלוף מהר"ר משלם קוזי ז"ל דרך חידה איך נמצא שראובן נולד קודם שמעון ושמעון יהיה בר מצוה קודם ראובן כמה ימים והוא שראובן נולד בסוף אדר הראשון ושמעון נולד בתחלת אדר השני, והשנה של י"ג יהיה שנה פשוט' וא"כ שמעון שנולד אדר /באדר/ השני יהיה בר מצוה לא' באדר. וראובן שנולד בכ"ט לאדר הראשון יהיה בר מצוה לכ"ט באדר דהיינו כ"ח ימים אחר שמעון. ומכל מקום נראה לי אם היו תאומים לוקח ראובן חלק בכורתו כי בפטר רחם תליא מילת' וכמדומ' שכעין זה ראיתי באשירי או בתשובותיו ואין לחוש בזה כי נמצא לרוב שיש לאחד ה' עיבורי' בי"ג שנים שלו ולאחר רק ד' עיבורין וכן לענין בת ג' שנים ויום א' או בן ט' שנים ויום אחד כגון שנולדה בסוף שבט שנת ו' למחזור יהיו לה ב' עבורים קודם שתהי' בת שלש שנים ויו' אחד דהיינו ל"ח חדשים ואם תולד בניסן שנת ו' או בשנת ז' למחזור לא יהיה כי אם לז' /ל"ז/ חדשים וכן בענין חדשים שלמים וחסרים. וכן אם יולד א' בכ"ט באדר בשנה פשוטה ונתעברה משו' אביב כדי שתהיה תקופ' ניסן בחדש האביב ואז אינן צריכין לעבר השנה כדאיתא בפרק קמא דסנהדרין ובפרק קמא דר"ה וכשיגיע שנת י"ג יהיה השנה פשוטה ויהיה אדר חסר כדרכו יהיו שניהם בני מצוה בא' בניסן אע"פ שאחד מהם זקן מחבירו יום אחד. וכן זה נראה לי דבר פשוט אם אחד נולד באדר ראשון ואח' באדר שני ובשנת שלש עשרה יהיה גם כן עיבור אז ודאי היינו אומרים הנולד בראשון יהיה בר מצוה באדר הראשון והשני בשני ואמרי' סוף דינא כתהל' דינא והאי בדידיה והאי בדידיה ולא אמרינן שגם לראשון נתעברה השנה וחדש אחרון עולה לכאן ולכאן כלומר לזה ולזה אלא אמרינן מי שנולד בחדש העיבור נתמלאה סאתו ושנתו בחדש העיבור ומי שנולד בחדש הפשוט נתמל' סאתו ושנתו בחדש הפשוט. ולענין שאילתין נ"ל דיהי' בר מצוה באדר השני דנתעברה השנה נתעברה לו ויהיו לו ה' עיבורין בי"ג שנים. כי נמצא בתשובה זו"ל על עסק הנער שהגיע לי"ג שנה אם חדש העיבור בכלל נ"ל דודאי אינו מן המניין מדאמ' בירושלמי דמהירות סימנין ואיחור סימנין ושלישה שנים של בתולה תלויה /תלוים/ בעיבור החדש של השנה שנא' אקרא לאלקים עליון לאל גומר עלי פירו' גומר ומסכים עם ב"ד של מטה בעיבורם ואם עברו השנה בתוליה חוזרין. וה"ה לתפלה ולסימני גדלו' ונערות ולי"ג שנים חדש העיבור בכלל. וכן משמע פרק השואל /בבא מציעא דק"ב/ גבי מרחץ וגבי משכיר בית לחבירו עכ"ל. והנה אף על גב דמשמע שהשאלה היתה על חדש העיבור אם הם נחשבים בפני עצמן או נכללו בכלל השנים י"ג חדשים של שנת העיבור לשנה אחת, וע"ז השיב נ"ל דודאי אינו מהמניין כו' והי"ג חדשים נחשבים שנה אחת ולבסוף חזר וכתב חדש העיבור /העיבור/ בכלל מכל מקום בעיין איפשיט' דה"ה בסוף כמו נדון דידן חדש העיבור בכלל ונחשב כאילו היו השני חדשים חדש אחד והדע' מכרעת כן שהרי אילו נולד בתחלת ניסן אז היה פשיטא שהב' אדרין כחדש אחד הכא נמי לא שנא. וכן מוכח מדבריו מראי' /מראיה/ שהביא מן הפסוק לאל גומר עלי ופיר' גומר ומסכים עם ב"ד של מטה ואם עברו השנה בתוליה חוזרין והיינו בסוף הג' שנים. הרי לפנינו בהדיא שגם בסוף הג' שנים נותנין לה חדש העיבור אם נתעבר' השנה ולא נתמלא לה שנת ג' עד סוף אדר השני, ופסק דה"ה לגדלות ונערות ולי"ג שנים. והיינו כנדון דידן ואם נולד בתחלת אדר בשנה פשוט' ובשנת י"ג עברו השנ' בט"ו באדר הרי זה חוזר לקטנותו עד ט"ו באד' השני ולקמן אמרי' בו יותר אי"ה. והא דנקט ועברו השנה דהיינו ודבר זה אי אפשר למצוא מידי שנה בשנה ולא נקט עיבור חדש שנמצא יותר י"ל משום דבפרק יוצא דופן בבעי' דהני' בתולים אי מיזל אזלי ואתו או דילמא אי תצודי הוא דלא מתצדים כו' קאמר אי אמרת מיזל אזלי ואתו שהות הוא דלא הויא להו דהדרו ואתו נקט חדש העיבור ולא יום אחד דהיינו עיבור החד' דשמא יום אחד לא סגי לבתולי' דליהדרו וליתו ואין להקשו' כלל למה לא פשט הבעיא מירושלמי דהני' בתולים מיזל אזלי ואתי דהבעיין ודאי לא ידע דבר אלא הפשטן דהיינו רב חסד' ניחא ליה לפשוט ממתניתין דתנן פחות מכן כנותן אצבע בעין מדמעת וחוזרת ומדמעת אף בתולי' מיזל אזלו ואתו. ואיפשר שהירושלמי מפרש המשנה דפסק' ופשוט למתני' דהני' בתולים מיזל אזלי והדרי משום מדרש דקרא לאל גומר עלי כו'. וכה"ג איתא נמי בתלמוד דידן בסוף בנות כותיים אמתני' ר' יהודה אומר דיה חדשה ומייתי עלה בגמ' תני רבי יודא אמר משום רבי טרפון דיה חדשה ויש בדבר להקל ולהחמי' כו' ע"ד אמר רב אדא בר אבהו ש"מ קסבר רבי יודא שיפורה גורם ופירש רש"י שיפורה שופר שתוקעין בו בית דין בקידוש החודש. והתוספות כמו כן ז"ל שיפורה גרים פירוש שופר שתוקעין ברה"ח בקידוש החדש תשיעי של עיבור. וא"ת והיכי מוכח דחדש לבנה גורם כו' אלמא סבירא ליה דאם עברו ב"ד החדש וקדשו החדש כיום ל"א אמרינן שיפורה מיום ל"א גורם להחשיב מאז חדש תשיעי ולא מיום ל' והיינו לאל גומר עלי ומסכים עם ב"ד של מטה ואם לחשך אדם לומר מדקאמר ש"מ קסבר רבי יודא שיפורה גורם אלמא לית הילכתא הכי וכ"ש כיון דפליג עליה רבי יוסי בסיפא דאין קושי יותר משבועים ורבי יהודה ורבי יוסי דקאמ' הלכה כר' יוסי ויש לומר דשאני הכא דרבי יודא משום ר' טרפון קאמר. ועוד דבענין שיפורה גורם לא פליגי גם מל' ש"מ קסבר ר"י שיפורה גור' אין ראייה דאין הלכה כרבי יהודה דדווקא כהה' דפ"ק דחולין גבי הא דפריך מנא הא מילת' דאמור רבנן זיל בתר רובא כו' עד דאלת"ה לרבי מאיר דחייש למיעוט ה"ג דלא אכיל בשרא, וכ"ת ה"ג פסח וקדשים מאי איכא למימר. ופירשו התוס' לרבי מאיר דחייש למיעוטא כו' מדקאמר לר' מאיר ולא קאמר היכי אכלינן משמע דלא קיימא לן כרבי מאיר דחייש למיעוטא היינו דווקא התם משום דמנהג פשוט הוא דכל העולם אוכלים בשר ה"ל להביא ראייה ממנהג פשוט והוה ליה למימר היכי אכלינן בשרא כדאיתא במסכת סופרים והמרדכי מביאו ר"פ הפועלים שאין הלכה נקבע עד שיהא מנהג אלא ודאי לדידן דלא חיישינן למיעוטא אין להוכיח כלום מכל מקום לא אמרו התוס' אלא משמע דלא קיימא לן כו' משום דאיכא למידחי ולמימר דנקט רבי מאיר כדי לומר וכ"ת אין ה"ג כו' אבל אם קאמר הכא ש"מ קסבר ר"י כו' אין להוכיח דאיכא למימר דנקט רבי יודא משום דמדבריו שמעינן הדין ולעולם הילכתא כותיה ותדע דכן הוא דקיימא לן דשיפורה גורם דהכי

איתא באגודה בפ' בנות כותיים וז"ל שיפור' גורם פירש ר"י לא קיימ' לן כרבה תוספא' פ' הערל נמצא בתשובה אשה נתעברה סוף ניסן וילדה תחלת כסלו ובעלה היה בארץ רחוקה עד סוף ניסן שנתעברה והיו מרננין אחר הולד והגדולים הכשירוהו עכ"ל, אלמא דקיימא לן בהא כרבי יודא וק"ל. ועוד נ"ל להביא ראייה מן התוספת ס"פ קונם יין במסכת נדרים וז"ל חדש העיבור אדר הראשון הוא ולא אדר השני תדע שהרי אדר הראשון מל' יום שני מכ"ט, ועוד דמגילה ופורים בשני אלמא ראשון חדש העיבור' עכ"ל. **ואם כן כיון דאדר הראשון הוא ודאי חדש העיבור מסברא יש לנו לומר אלו נולד בניסן ובשנת י"ג יהיה עיבור' הדבר פשוט דאמרינן שבניסן יהיה בר מצוה ולא באדר הראשון שהוא חדש העיבור ולא נקרא אותו אדר אלא שבט, ואלו קרא אותו שבט פשיטא שהיינו אומרים שהיה בר מצוה באדר כדפירש מאלו נולד בניסן ה"נ ל"ש וכי בשביל קריא' שם שקראו לו אדר נכניס זה להיות בר עונשין ח"ו ולא נאמר נתעברה השנה נתעברה לו. הלא קריאת השם לאו משו"ה אתא אלא מפני שאדר הוא חדש האחרון לחדשים נתנו לו זה השם כי מר"ה עד סוף אדר מעבר' השנה ולא קודם לכן אם לא לצורך גדול. אבל ניסן הוא ראש לחדשי השנה וגם תקופ' שהן על סדר ימות החמה מניסן מנינן והעיבור הוא ממלא פגימתו להשלים חדשים הלבנה לחדשי החמה כדאמר רב פפא בריש פרק שני דסנהדרין ש"מ שתא בתר ירחי אזלא ופירש רש"י ש"מ מהא דקתני ולא בג' בעיבור שנה שת' בתר ירחי אזל אחרי ירחים הראויים להיות אם לא נתעברה הולך קור וחום של שנה וצנה הראוין במרחשון הוא בתשרי כשמתעברת ומטעם זה סמכוהו לאדר וקראוהו אדר כי אין לנו אלא י"ב שמות ל"ב חדשי השנה וכולם שמות פרסיים אשר למדנו בגלות ושבעה מה' נמצאים במקרא לפי דעת רבי שלמה בר אברהם בעל הפירחון וכמו שקראוהו אדר היו יכולים לקרותו שבט ובתר שמייה לא אזלי' כדפי'. ועוד סברא גדולה כיון דע"כ אדר הראשון הוא חדש העיבור והוא המשלים חסרון מכל חדש וחדש הלבנה שעברו עד חדש העיבור להשלים עד היתרון ומכל חדש וחדש מהחדשי החמה שעברו עד כאן ולפעמים שחדש העיבור אינו מספיק להשלים מה שעבר ולכן לפעמים רק שנה אחת בין שני עיבורין כגון שנת ששית ושמינית ושנת י"ו וי"ט, ואם כן אם אינו משלים לחדשים שעברו כל שכן שאינו תשלומין לאדר השני שאחריו ואם כן על כרחינו כיון שאינו בא אלא להשלים אינו במקום אדר השייך לשנה זו וכיון שעדיין אדר השייך לשנה זו לא הגיע איך איפשר לומר שזה שנולד באדר בשנ' פשוט' יעלה לו עתה בשנת העיבור' אדר הראשון שהוא תשלומין לחדשים שעברו יבא להשלי' לזה שנת י"ג שלו ולהביאו לכלל עונשין ח"ו ועדיין אדר שלו לא הגיע אלא פשיטא נותנין לו אדר השני כדינו וגם אדר הראשון. ואמר' נמי לתא ידידיה גרם לו שנתעבר' השנה ואף על גב דגדול המצוה ועושה כו' ואם כן נאמר דחוב הוא לו שאנו מאחרי' גדלותו וי"ל דה"מ גדול שיש לו דעת וכח והרגל גדול מה שאין כן בזה שעדיין רך בשנים ובכל אלה וק"ל. וכן הדין במשכיר בית לחבירו ונתעברה השנה נתעברה לשוכר כדאיתא בפרק השואל /בבא מציעא דף ק"ב/ והיינו נמי לתא ידידיה ואימר מזלו גרם ויהינן ליה כל חדש העיבור ולא מחלקין אותו לחדשים שעברו קודם שנשכר לו הבית ולא יגיע להשוכר מחדש העיבור כי אם היתרון משנה אחת ואילו שכר הבית באדר בשנה פשוטה ונתעברה אחר כך אמרת נתעברה לשוכר דהא סתמא קתני נתעברה לשוכר ל"ש שכרו באדר ל"ש שכרו בניסן וזה שכתב לעיל בתשובה וכן משמע פרק השואל גבי מרחץ וגבי משכיר בית לחבירו והיינו כדפי' וזהו דומה למה שכתב באותו תשובה לעיל מיניה **בענין בתולים ואם עברו השנה בתוליה חוזרין, וה"ה לענין גדלות וקטנות יחזור לקטנותו** כדפרישית לעיל וקצת יש לי ראייה דנתעברה לשוכר סתמא קאמר אפילו שכרה באדר ואחר כך נתעברה נתעברה לשוכר כי ז"ל הספר א"ז המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר לחדשים נתעברה למשכיר כו' מדקאמר לחדשים נתעברה למשכיר ולא קאמר רבותא טפי שכרה לשנה ונתעברה נתעברה למשכיר והוא ששכרה באדר אלא נתעברה לשוכר אבל לחדשים כל חדש וחדש בפני עצמו, אף על גב דשניהם נקראין אדר דכה"ג לא אזלינן בתר שמייה כדפרישית. ומה שכת' הספר א"ז אח"כ המשכיר בית לחבירו עד אדר זה אומר עד אדר ראשון וזה אומר עד אדר שני או עד סוף אדר זה אומר עד סוף אדר ראשון וז"א עד סוף אדר שני חולקין ביניהם עכ"ל זה אינו סתירה על נדון דידן דהתם בתנאם ובדבור תליא מילת' מה שאין כן בנדון דידן וזולת זה דברי הסא"ז צריך עיון מפרק קונם יין /נדריים דף ס"ג/ דתנן התם קונם יין שאני טועם השנה ונתעבר השנה אסור בה ובעיבורה, עד ר"ח אדר עד ר"ח אדר הראשון, עד סוף אדר עד סוף אדר הראשון וע"ש בגמרא גם בדברי הרא"ש.**

ומה שאני נוהג להורות לשואלי על התענית מיום שמת בו אביו או אמו אם יתענו באדר הראשון או בשני שיתענו בראשון. וכן נהגתי להורות מימי קדם מטעם שאפרש ואח"כ ראייתי בתשובת שאירי ההרר"י ווייל ז"ל שכתב **שמהרר"י ס"ל ז"ל הורה להתענות בשניהם ודעתו ר"ל מהררי"ו לצום בשני** מדאמר בנדרים הנודר עד אדר אם לא ידע שהשנה מעוברת עד אדר הראשון ואם ידע שהשנה מעוברת עד אדר השני וה"נ הכא ידע בגו"ח י"א י"ד י"ז י"ט, ואני רגיל להורות כמו מהרר"י ז"ל עד כאן לשונו. ולי נראה דיום שמת בו אינו בכלל נדרים שאדם נודר מדאמרי' בפרק ג' דשבועו' אהא הרי עלי שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין ביום שמת בו אבא ביום שמת בו רבו ביום שנהרג בו גדלי' בן אחיקם כו' ואמר שמואל והוא שנדר ובא אלמא סתמא לאו נודר ובא הוא אלא במנהג תליא מילתא וראייה דלועזים אינם מתענים אותם ורובם אינם מתענים אפילו בתענית הכתובים זולת ט' באב ותענית אסתר נוהגים מצד מנהג, וכיון דמנהגא הוא אמרי' כאשר נהגו כן הוא. לכך נראה דאין לדמותו לנדרי' ואפי' אם אמר ונדר אצום ביום שמת בו אבא ולא הזכיר אדר אין לדמותו לנדריים אלא דווקא כשמזכיר אדר וידע בעיבור דשתא אמרינ' דאדר שני קאמר כיון דאדר ראשון הוא חדש העיבור כדפי' אמרינן האי גברא מדלא פי' סתמא אדר קאמר דהיינו אדר השני ועוד יש להאריך ועת לקצר ולכך **מסתברא לי טעמא דידי דסברא לומר דזה המנהג בא או משום דביו' שמת בו אבא או רבו איתרע מזליה או משום כפרה לאביו או רבו דגם על רבו אומר הריני כפרת משכבו וברא מזכה אבא ולא אבא בריה כדאיתא בפרק חלק ולכך מתענה דווקא ביום המיתה ולא ביום הקבורה** וכן פסק האגוד' בשבועות בפרק הנ"ל ואומר בו קדיש כההוא עובדא דר' עקיבא שלמד בריה דההוא

גברא לומר ברכו לס"ת וכדאיתא בתנא דבי אליהו רבא /רבה/ קטן האומר קדיש מציל אביו מן הפורענות וכיון דמהאי טעמא נהגו להתענות או מטעם כפרת אביו או מטעם שניהם ראוי וסברא לומר דמי שמת אביו או אמו או רבו באדר בשנה פשוטה ובשנה שאחריה עיבור פוסק מלומר קדיש בשבט דלא לשויי' רשע כי משפט רשעים י"ב חדשים כדתנן במסכת עדיות פ"ג י"ב חדשים משפט דור המבול י"ב חדש משפט איוב י"ב חדש משפט מצראי י"ח משפ' גוג לעתיד לבא י"ב חדשי' משפט רשעי' י"ב חדש שנא' והי' מידי חדש בחדשו ר' יוחנן בן נורי אומר מן הפסח ועד העצרת שנא' ומידי שבת בשבתו ע"כ. ופירוש מעדיות אין לי ומסתברא דר"ל מן מידי חדש בחדשו קדריש דמשפט רשעים מידי חדש שבו נפטר משפטו עד שחזור אותו חדש דהיינו חדשי הלכנה דשייך לומר עליה חידוש מה שלא שייך על חדשי החמה שאיננה מתחדשת בעצמה אבל הולכת ממזל למזל ואצל המזל איכ' חידוש ולא בעצמותה ויכול להיות שנקראו חדשי החמה בשתוף השם ואגב חדשי הלכנה שיש חידוש בעצמותה אבל במקרא לא נמצא. ובערוך חדש כתב וז"ל ומנלן שהלכנה נקראת חדש דתנן מי שראה את החדש ואינו יכול לילך ברגליו עכ"ל. ואם כן מי שנפטר בשנה פשוטה אם נתעברה השנה אחר כך נגמר דינו ומשפטו באדר הראשון ואם כן שם שייך התעני' והקדיש וכן בכל שנה. ואין לומר כלל דהשני אדרין חשובין גם לזה כחדש אח' לדינו ומשפטו חלילה כי לעוות אדם בריבו ה' לא צוה ולכן אי משום כפרה הוא למה יאחר כפרת אביו או רבו ולא יביא כפרתם ביום כלות משפטם דהיינו ביום טהרתם ביום אחר כלות דינם ומשפטם אחר כלות י"ב חדשי לבנה ואי משום דמתרע מזליה ביום ההיא ביום שמת בו אביו כו'. מכל מקום אף על גב דבא על פורענות בר מינן ותנן בפרק קמא דמגילה זמן עצי הכהנים וט' באב כו' מאחרים ולא מקדימין ומפרש בגמ' תשעה באב פרענותא הוא ואקדומי פורענות' לא מקדימנ' וי"ל דשאני הכא דתעניתא רפואה ותקנה למה שנרמז לו מן השמים ודומה ממש לתענית חלום דמתענה בו ביום ואפילו בשבת ועונג הוא לו תעניתו משום דרפואה ותקנה הוא למה שהראו לו מן השמים וקל להבין. ולכך יש לחלק בין ענין תענית לעניין בר מצוה. ואיפשר אם הייתי יודע מתחילה תשובת מהררי"ו ז"ל הייתי משיב לשואלי יש מורים כך וי"א כך והייתי מניח הברירה להם, ואני הנראה לעניות דעתי כתבתי נאם הטרוד יודא מינך: